

अंसपीठ (amsa-pīṭha) *n.* the broad shoulder-region (including the shoulder blade and the front part of the shoulder) अंसपीठगुदभगनितम्बेषु समुद्राः (संशयः) SuśruS. iii. 5. 27; इन्द्रबस्तिपरिणाहंसपीठकूर्परान्तरायामः षोडशाङ्गुलः SuśruS. i. 35. 12; समरशतविजयशोभासनाथमण्डलाग्रद्युतिभासुरतरन्स-पिठो (? तरांसपीठो) दूढगुरुमनो[र]थमहाभारः...श्रीशिलादित्यः EL.xi. 179. 14 = xxi. 118. 14 = viii. 191. 14 = i. 86. 11 = xxii. 116. 10; अचलशिखाकूटविकटमांसलांस-पीठाः...धरणिभुजः AvantiKa. 48. 3; प्रभिन्नकरटच्युतदानदन्तिदन्तप्रहाररुचिरोह्लि-खितांसपीठः...इन्द्रराजः EL. xiii. 279. 5; = xiv. 124. 14 = viii. 185. 11 = xxii. 72. 6 = (द्विभिन्न) xxii. 105. 8 etc.; करेण ... आस्फालयन् (? °त्) स (= शिवः) परुषध्वनिमंसपीठम् HarVi. 13. 2; अंसपीठलुठितासितिकुन्तलाली PārsvC. 7. 359; स्कन्धसंधेरंसपीठं सार्धवाणांशकैर्भवेत् ĪśānSiPa. ii. 41. 115; (रामः) आरूढस्तदनु हनूमतोऽंसपीठम् Rāgh. 18. 35.

अंसपीठक (amsa-pīṭhaka) *n.* the (broad) region of the shoulder, the surface of the shoulder स नर्मसत्रिवं कंचित् समालम्ब्यांसपीठके...रेजे सुरकुमारवत् MahāP. 41. 134.

अंसपूर्वांश (amsa-pūrvāṅśa) *m.* the front part of the shoulder आस्य (? अंस) पूर्वांशसंभूतं मुकुलं हृदयोद्भवम्...श्रेष्ठमेतत् पलं मतम् Mānaso. iii. 13. 1424.

अंसपृष्ठ (amsa-prṣṭha) *n.* the top or surface or back of the shoulder एतत् स वेतालपतिनिशम्य मामभ्यधात् तर्हि ममांसपृष्ठम् । आरोह KathāSaSāg. xii. 32. 53; अथांसपृष्ठसंलग्नमार्जनं कृतवान् विभुः PadmP. iv. 110. 259; सा ददर्श सविस्मया अंसपृष्ठे...धावन्तं करं तस्य RājTa. (Ka.) 4. 425.

अंसपृष्ठक (amsa-prṣṭhaka) *n.* the top or the back of the shoulder वामाङ्गुलिषु स्फिके पाण्यथे चांसपृष्ठके (त्रैलोक्यमोहनचक्रन्यासः कर्तव्यः) NityāṢoḍa 8. 49.

अंसपृष्ठग (amsapṣṭha-ga) *adj.* being or seated on the top of the shoulder प्रयान्तं च तमाह स वेतालः सोऽंसपृष्ठगः KathāSaSāg. xii. 17. 2; तस्यांसपृष्ठगात् । निर्गत्य स ययौ तस्माद्वेतालः प्रेतकायतः KathāSaSāg. xii. 31. 74.

अंसपृष्ठतस् (amsapṣṭha-tas) *adv.* from the top of the shoulder ततो भूयस्तमाह स वेतालः सोऽंसपृष्ठतः KathāSaSāg. xii. 19. 2.

अंसप्रदेश (amsa-pradeśa) *m.* the shoulder-region अङ्गुल्यग्रेण । बाहु-स्पर्शश्च अंसप्रदेशे ViraMi. (Āhnikā) 86. 12.

अंसप्रलम्ब (amsa-pralamba) *adj.* hanging or reaching upto the shoulders कर्णांसप्रलम्बौ चिबुकमपि नतं...त्वं...सुवदना NātyaSā. 15. 12.

अंसप्रान्त (amsa-prānta) *m. n.* the shoulder-tip, the side of the shoulder अथ बन्धे कृते पश्चादंसप्रान्तप्रमार्जनम् PadmP. iv. 110. 252.

अंसफलक (amsa-phalakā) (*m.*) *n.* the shoulder-blade, scapula पञ्चेमाश्रुतविधा अङ्गुलो द्वे कल्कुषी दोरंसफलकं चाक्षश्च तत् पञ्चविंशतिः S'atBr. X. ii. 6. 14; पञ्चाङ्गुलयश्चतुष्पर्वो द्वे कक्षसी दोश्चाक्षशांसफलकं च सा पञ्चविंशतिः AitĀ. I. ii. 2. 29; द्वे अंसफलके SuśruS. iii. 5. 19; 6. 6; CaraS. iv. 7. 6; (अस्थिसंख्या 1) तद्यथा द्वाविंशदन्ताः... (द्वे) अन्न (? अंस) फलके BhelaS. 92. 11 (4. 7); द्वांसंसांसफलकावपि द्वावेव चाक्षकौ ।...इति अस्थिसंख्या KāśyaS. 75A. 12; शोधः स्यात्...अंसफलके RugVi. 54. 31; बाहोरथांसफलके पाद्याभागे... भागेष्वेतेषु दन्तिनः । समुद्रसंधिः Hastyāyur. 448. 24 (3. 9); 395. 18 (3. 6); अंसफलकाधस्ताद् गात्रसंधयः Hastyāyur. 527. 30 (3. 29); अंसफलकापाङ्गा नीले मन्ये फणे तथा । वैकल्प्यकरणान्याहुः BhāvPra. (Bhā.) 3. 233; (प्रतिमायाः) कक्षा-धस्तांसफलकतुङ्गं सप्ताङ्गुलं भवेत् S'ilpaRa. ii. 5. 92; स्कन्धाभ्यां निर्गतावसौ फलकौ (? अंसफलकौ) षट्षडङ्गुलौ S'ilpaRa. ii. 8. 124.

अंसफलका (amsa-phalakā) *f.* shoulder-blade, scapula ककुदोऽधोऽंस-फलकामध्यव्यासो दशाङ्गुलः ĪśānSiPa. ii. 41. 116.

अंसबन्ध (amsa-bandha) *m.* the joints of parts or a posture in coitus उरो मुकुलितस्तनं जघनमंसबन्धोद्गुरं बतेन्दुवदनातनौ KāvyaPra. 56. 4 = SārāṅgaPa. 3277; AlaṅkāSe. 3. 1(8)

अंसबन्धन (amsa-bandhana) *n.* the ligament of the shoulders अंस-देशस्थितो वायुः शोधयित्वांसबन्धनम् ।... जनयत्यवबाहुकम् SuśruS. ii. 1. 82; RugVi. 22. 64.

अंसभङ्ग (amsa-bhaṅga) *m.* fracture of the shoulder-bone नेत्रकन्धरा-बाहुसकथंसभङ्गे चोत्तमम् (दण्डं कुर्यात्) ViṣṇuSm. 5. 70.

अंसभाग (amsa-bhāga) *m.* the region of the shoulder, the shoulder नितरां नतिमद्भिरंसभागैः ।... (अतमि तदा नितरां नितम्बिनीभिः) S'isūVa. 7. 62.

अंसभार (amsa-bhāra) *m.* [included in भ्रूयादिगण P. iv. 4. 16; Jaine-Vyā. 212. 26 (on iii. 3. 139); KāśiVr. on P. v. 4. 16; GaṇRa. 6. 379 (406); Prasā. i. 825. 3; GaṇPā. 169. 6] a load carried on the shoulders अन्तपालः... वर्तनीं गृहीयात्...अंसभारस्य माषिकाम् ArthSā. i. 274. 2 (2. 21); अंसभारसंनिवेशित-

शिवलिङ्गोद्भवशिवसुपरितुष्टसमुत्पादितराजवंशानाम् EL. iii. 260. 3 = xxii. 171. 3 = xxiii. 85. 5 etc.

अंसभार (amsa-bhāra) *adj.* carrying a load on the shoulders गोपः...अंसभारो [v. 1. अंसभारो] ब्रजमत्रजत् BṛKathāS'loSām. 20. 253.

अंसभारिक (amsabhār-ika) *adj.* [f. -i] [included in भ्रूयादिगण P. iv. 4. 16; KāśiVr. on iv. 4. 16; GaṇRa. 6. 379 (406); GaṇPā. 169. 6] carrying a load on the shoulders.

अंसभित्ति (amsa-bhitti) *f.* [in the मतल्लिकादिगण GaṇRa. 2. 113 (155)] the wall-like (= broad or massive) shoulder वः...न...क्षमाः परान् मारुमिहां-सभित्तयः HarVi. 12. 53; जयति च गिरिजाकपोलबिम्बादधिगतपत्रविचित्रितांसभित्तिः । त्रिपुरविजयिनः EL. v. 192. 3 = iv. 281. 2 (f. n. 6); आबद्धत्रिमसटाजटिलांस-भित्तिरारोपितो मृगपतेः पदवीं यदि श्वा ।...नादं करिष्यति कथं हरिणाधिपस्य SūktiRa. 169. 1.

अंसभू (amsa-bhū) *f.* the shoulder-region सा...अर्जुनमेत्य...अंसभुवि... मालामस्यावसज्य...तस्यौ YudhiVi. 1. 88; कुरवो भूमौ लीनां विदधुस्ते विततिमंस-भूमौलीनाम् YudhiVi. 4. 7.

अंसमण्डल (amsa-maṇḍala) *n.* the circular region of the shoulder कोऽपि कोपतरलायपाणिना घट्टयन्नसकृदंसमण्डलम् । गन्तुमन्तकपुरं पुरः स्वयं निर्ममे पटहताडनामिव S'riKaC. 22. 9.

अंसमांस (amsa-māmsa) *n.* the fleshy part of the shoulders वंशपक्षां-समांसेषु तथैवोक्तयोरपि । वंशवाभागमासु (? श्रि)त्य पशुकांसधिसंश्रिताः । शिरास्त-त्रापि विज्ञेया दोषनिर्हरणे नृप Hastyāyur. 490. 5 (3. 16)

अंसमात्र (amsa-mātra) *adj.* shoulder-deep तिष्ठन्तं पयसि पुमांसंमसाम्ना...इयेष मौग्ध्यात् S'isūVa. 8. 21.

अंसमूल (amsa-mūla) *n.* acromion [PW]

अंसयुग (amsa-yuga) *n.* pair of shoulders स्तनौ गलमथांसयुगम्...निद-धातु ĪśānSiPa. i. 25. 5; केशपाशभारादिवासयुगमानतमुद्गहन्ती Surath. 7. 59.

अंसयुगम (amsa-yugma) *n.* pair of shoulders (साधकः) मूर्तिमन्त्रेण वै कुर्यान्त्यांसं सर्वाङ्गकं ततः । मूर्ध्नि वक्त्रेऽंसयुग्मे च JayāS. 11. 24; कुक्षिपृष्ठांसयु-ग्मोरुजानुपादयुगेषु च । शाद्यर्णान्...विन्यसेत्...मन्त्री AhirbuS. 19. 35; मूर्ध्नि वक्त्रेऽंसयुग्मे च...प्रणवाद्यं...विन्यसेत् PāraS. 4. 27; कक्षांसमध्यमपि मांसलमंसयु-ग्मम् TantraSa. 2. 95 = S'ilpaRa. ii. 9. 8.

अंसरुज (amsa-ruj) *f.* pain in the shoulders शतपुष्पां नतं कुष्ठं मधुकं देवदारं च । पिष्ट्वा लेपः ससपिष्कः पृष्ठपार्श्वसंरुद्धं च SiddhYo. 10. 16.

अंसल (amsa-lā) *adj.* [P. v. 2. 98; CāndraVyā. iv. 2. 101; KāśiVr. on v. 2. 98; SiddhāKau. 304B. 14; Prasā. i. 889. 11] A fleshy, muscular, having strong shoulders, strong आलंभते । अग्रयेऽंसलम् TaiBr. III. iv. 17. 1; अथैतानरूपेषु आलंभते ।...अतिक्लेशमत्यंसलम् TaiBr. III. iv. 19. 1; द्वितीयं ह जुहवांचकार...गन्धर्वमुग्रं बलिनमश्रवातिनमंसलम्...विश्वज्योतिषमा वह JaimiBr. 2. 270; मुजेन...उपैतु योगं पुनरंसलेन RāghuVa. 16. 84; 3. 34; = AlaṅkāSe. 14. 1(2); अंसलेनोरसा हसन्तमिव तटशिलाप्रथिमानं...शबरयुवानामादायाजगाम HarsaC. 310. 3; तेन नादेनाहं दत्तसंज्ञः शिरसैवोत्क्षिप्य सप्रतिमं लोहपादपीठमंस-लपुरुषप्रयत्नदुश्चलम् DaśKuC. 143. 11; अंसल इति चोपचितांसो बलवानुच्यते KāśiVr. on v. 2. 98; HarVi. 43. 19; जयश्रियं दक्षिणमंसंसलौ...नृपती भयं रिपुं समं समारोपयतः स संयति RāghPāp. (Dha.) 6. 3; AbhidhāRaMā. 2. 226; अंसलं...नाविकयुवानमद्राक्षम् । TilaMañ. 125. 16; वपुर्विपुलमंसलम् PāṇḍaC. 3. 187; 10. 44; उपतस्थे खगेश्वरः । अहीन्द्रदामभिर्भीमैरंसलम्बिभिरंसलः Yādavā. 16. 51; Acyutarā. 11. 17; इहां शिरोधि दधदंसलोऽसौ ViraBhā. 1. 81; बलवान् मांस-लौऽंसलः AmaK. 1161; Vaija. 201. 6; AbhidhāCin. 448; S'abdaRa. (Su.) 3. 73; KośaKaTa. 1. 5023; KalpaK. 32. 108; ParaNā. 1861; B tender (said of flesh, meat) तदु होवाच याज्ञवल्क्योऽश्राम्येवाहमंसलं चेद् भवतीति S'atBr. III. i. 2. 21; मेदो वै मेधस्तदेनं मेधमुपनयति यद्यु अंसलो भवति स्वयमुपेतु एव तर्हि मेधं भवति S'atBr. III. viii. 4. 6; अंसलभोजनं वा Kāty'SS. vii. 2. 25.

अंसलता (amsala-tā) *f.* heftiness, sturdiness साहसोदधिविलोडने स्वयं योऽंसमंसलतयार्पिष्यति । श्रीरिवोरसि मुरद्विषः पदं तस्य निश्चितमिधं विधास्यति NavaSāC. 8. 9.

अंसलभोजन (amsala-bhojana) *n.* meal consisting of soft meat अंसलभोजनं वा Kātyā'SS. vii. 2. 25.

अंसलम्बिन् (amsa-lambin) *adj.* [f. -i] A hanging down from the shoulder अंसलम्बिकुटजाजुनस्रजस्तस्य...अभूत्...विहारविभ्रमः RāghuVa. 19. 37; उपतस्थे खगेश्वरः । अहीन्द्रदामभिर्भीमैरंसलम्बिभिरंसलः Yādavā. 16. 51; B lean- ing on the shoulders प्रियो न यां निर्भरंसलम्बिनीममोदयत् केलिदलानिलोमिभिः VasaViKā. 7. 46.

अंसवत् (amsa-va(n)t) *adj.* [f. -i] having shoulders (= weak ?)